

Бєятлі́, Ях'я́ Кемаль (тур. Beyatlı Yahya Kemal; 02.12.1884, м. Скоп'є, Осм. Імперія — 01.11.1958, м. Стамбул, Туреччина) — письменник, політик і дипломат. Писав турецькою мовою.

Життєпис

Справжнє ім'я — Агмет Агях. Писав під псевдонімами Агях Кемаль, Есрар, Мегмет Агях, Сулейман Саді. Його мати Накіє була племінницею поета Дивану Лескофчали Галіба, батько Ібрагім Наджі — колишній мер м. Скоп'є, судовий пристав-виконавець у суді міста.

Початкову освіту здобув у Єні Мектеб, що у м. Скоп'є. 1892 вступив до школи Мектеб-і Едебе, що надавала сучаснішу освіту. З 1897 продовжив навчання в ліцеї м. Салоніків, але 1900 через хворобу змушений повернутися додому.

Віршами зацікавився ще в початковій школі. Перебуваючи в Стамбулі, куди його відправила сім'я для закінчення навчання, друкувався в журналі «Знання та підвищення» («*Malumat ve irtika*»).

Брав участь в антиурядових рухах проти режиму султана Абдуль-Хаміда II. Щоб уникнути арешту, 1903 разом із молодотурками виїхав до м. Парижа, де прожив 9 років. Удосконалив французьку мову в Колежі де Мо в м. Парижі (Paris College de Meaux), потім продовжив навчання на кафедрі зовнішньої політики у Вільній школі політичних наук, де на нього значний вплив здійснив А. Сорель. Захоплювався тюркською та османською історією, розвитком французького вірша та тогочасною його структурою. *Латинський квартал*, де він мешкав, уособлював собою літературне життя Парижа, був місцем, де «билося серце поезії». Зустрічався з турецькими політиками й письменниками, чимало подорожував та вивчав особливості французької культури.

1912 повернувся до Стамбула. Через рік почав викладати літературу, історію та історію цивілізації у школі Дарюшшафака. 1916–1919 — викладав у Стамбульському університеті західну літературу, історію турецької літератури та історію цивілізації. Виступав на конференціях на тему національно-визвольної боротьби в об'єднанні «Türk ocağı». У газетах «Ілері» («İleri»), «Тевхід-і Ефкяр» («Tevhid-i Efkâr»), «Хакімієт-і Мілліє» («Hakimiyet-i Milliye») та в газеті «Дєргях» («Dergâh»), яку видавав разом із друзями, писав статті на

підтримку національно-визвольної боротьби. 1921 перебував на лікуванні в Софії. 1923–1927 — член парламенту від провінції Урфа, 1934 — від провінцій Йозгат та Текірдаг, 1942–1946 — від Стамбула. 1934 після прийняття закону про прізвища взяв прізвище «Беятли».

Займав також дипломатичні посади: посол у *Польщі* (1926), *Іспанії* (1929), *Португалії* (1931), *Пакистані* (1947).

1949 у зв'язку з погіршенням стану здоров'я повернувся на батьківщину. 1957 лікувався в Парижі. Помер у лікарні Джеррахпаша. Похований у Стамбулі на кладовищі Ашіян (розташоване на вулиці, названій на його честь).

Творчість

Ще під час 9-літнього перебування у Франції написав дві балади «Зурочення» («Nazar») та «Мехліка Султана» («Mehlika Sultan»).

У творчості простежується значний вплив *парнасизму*. Переважає лірика (у т. ч. інтимна), філософська тематика (нескінченність, стурбованість смертю), майже відсутні соціальні теми.

Щоб структурно вдосконалити вірші, збагатити їх символізмом, позбавився важких правил традиції Дивану. У такий спосіб намагався адаптувати елементи західного, зокрема французького, вірша до турецького. Форму віршування *аруз*, властиву османській традиції, переніс у новий неокласичний стиль. Вдало застосував її до турецької мови та писав усі вірші у цьому стилі (крім вірша «Стріла» («Ok»). Вважав музику основою поетичної композиції.

За життя не було видано жодної збірки творів, через що часто ставав об'єктом критики: його називали «поетом без творів».

Зображав у поезії красу Стамбула, через це мав прізвисько «стамбульський поет».

Визнання

07.10.1959 стамбульська спільнота «Фетіх» («Fetih») на пропозицію Н. С. Банарли вирішила відкрити Інститут Ях'ї Кемалю, а також підготувати й видати його твори.

1961 в будівлі медресе Мерзіфонлу Кара Мустафи Паші відкрився Музей Ях'ї Кемаля.

1968 у парку Мачка встановлено пам'ятник (скульптор Хюсеїн Гезер).

Твори

Bitmemiş Şiirler. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1976. 94 s.

Pek Sevgili Beybabacığım Yahya Kemal'den Babasına Kartpostallar. İstanbul : Yapı Kredi Sanat Kültür Yayıncılık, 1998. 302 s.

Gemi Elli Yıldır Sessiz: Özel Mektupları ve Yazışmalarıyla Ölümünün 50. Yılında Yahya Kemal. İstanbul : Yapı Kredi Yayınları, 2008. 104 s.

Çocukluğum, Gençliğim, Siyasi ve Edebi Hatıralarım. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2017. 250 s.

Edebiyata dair. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2017. 370 s.

Mektuplar-Makaleler. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2017. 356 s.

Eğil dağlar. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2018. 336 s.

Siyasi Hikayeler. İstanbul : İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 2018. 126 s.

Література:

Okay M. O. Yahya Kemal Beyatlı // Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi : in 44 vol. İstanbul : Türkiye Diyanet Vakfı, 1992. Vol. 6. P. 36–39.

Ayvazoğlu B. Yahya Kemal: Eve dönen adam. Ansiklopedik biyografi. İstanbul : Kapı Yayınları, 2008. 610 s.

Пасечник Д. С. Творческое становление Яхья Кемаля Бейатлы под влиянием французского символизма и парнасской школы в 1903-1912 годах //Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2013. №. 4. С. 183–287.

Aktan B. Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinde dil ve ahenk // Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2015. URL: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/55350>

А. Г. Зеленюк